

Bela LISÁKOVÁ | redaktorka

Na Čiernom Balogu je stále čosi svojské a neopakovateľné. Napríklad ľudia tu stále používajú prímennia, teda dovetky k priezviskam. Baločania totiž žili pomerne dlho vo svojej uzavretej doline a komunita, preto sa tu strieda niekoľko najčastejšie používaných priezvisk. K nim bolo treba pridať „niečo“, aby vedeli, o koho ide. Súvisí to aj s históriou vzniku osád, ktoré sa neskôr včlenili do Čierneho Balogu.

O bec Čierny Balog je len niekoľko kilometrov za Breznom. No krajina sa náhle mení v dolinu obkolesenú majestátnymi stromami, pozdĺž ktorej sa usadili prví osadníci. Ich úlohou bolo zabezpečiť dostatočný prísun dreva pre mediarske huty v Banskej Bystrici. Napriek tomu, že sa tu dreva ťažilo hojne, lesy nie sú zdevastované. Narodil sa tu totiž Jozef Dekret Matejovce (1774 –

1847), ktorý ich pred spustošením zachránil. Dodnes patrí medzi najvýznamnejšie osobnosti lesníctva a jeho odkaz „zachovať lesy potomstvu“ je stále prítomný aj v lesníckom skanzene vo Vydrovskej doline.

Čierny Balog dal Slovensku okrem krásnych lesov a múdrych lesníkov aj známych literátov, na ktorých sú miestni doteraz pyšní. V osade Komov sa narodil Ladislav Ťažký a autor notoricky známej *Nevery po slovensky* Peter Kováčik sa zase narodil v osade Balog. Okrem toho sú Baločania patrične hrdí aj na svoj folklór. I keď tu už nestretnete ľudí vyobliekaných v typických krojoch,

tak ako v niektorých dedinách na Horehroní, zvyky a tradície sa stále dodržiavajú. Práve vďaka folklóru.

V roku 1933 tu vznikol folklórny súbor *Kýčera* a detský folklórny súbor *Malá Kýčera*. Dodnes aktívne vystupujú a žnú úspechy na rôznych súťažiach, i keď podľa veku súboru sú už dávno v penzii. Aktívni sú aj rómski folkloristi, majú súbor *Kaliben andro jilo* (Tanec v srdci). Na Čiernom Balogu, v osade Medvedovo, sa narodil aj kráľ rómskych muzikantov Julo Bartoš – Šuko.

Máme čo ponúknuť po celý rok

Starosta Čierneho Balogu František Budovec je presvedčený, že obec má čo ponúknuť v cestovnom ruchu po celý rok. „Máme celkom

slušne vybudované lyžiarske stredisko. Tri vleky a zasnežované zjazdovky môžu využívať viac i menej nároční lyžiari. V lete by sa areál dal využívať na závesné lietanie a paraglajding. No letným lákadlom číslo jeden je Čiernohronska železnica a lesnícky skanzen vo Vydrovskej doline, ktorý priťahuje čoraz viac návštevníkov,“ vyratúva. Pojem Vydrovská dolina začínajú všetci, ktorí sú zainteresovaní na rozvoji tamojšej agroturistiky, používajú ako destináciu cestovného ruchu. Turisti majú čo na Čiernom Balogu a v jeho okolí obdivovať, problém je len jeden, že sa nezdržia dlhšie ako deň. I keď začali vznikať ubytovacie kapacity, menšie penzióniky, prípadne ubytovanie na súkromí, turisti neprídu oddychovať na pár dní. „Povožia sa železničkou, pozrú si lesnícky skanzen a idú naspäť

Vydra sa vrátila

domov. To potrebujeme zmeniť," hovorí starosta. Ak sa to podarí, mohlo by v areáli bývalej pily v strede obce vzniknúť relaxačné centrum so športoviskami, hotelom, parkoviskami. Podľa starostu by takéto centrum bolo zaujímavé nielen pre turistov, ale aj domácich. Všetko však závisí od potenciálnych investorov a vlastníkov. „Prípravujeme už územný plán, dohadujeme sa s vlastníkmi, myslím, že takéto niečo by tu uspelo. Spestrilo by to ponuku služieb, ktoré nám chýbajú," uvažuje František Budovec. Vie, že cestovný ruch je pre túto obec veľkou príležitosťou a rozvíjať ho sa darí aj vďaka „závideniahodnej" spolupráci s ďalšími partnermi – Lesmi Slovenskej republiky, neziskovou organizáciou Vydra a Čiernohronskou železničkou. „Hoci to nemáme nikde na papieri,

Vydra riečna – symbol Vydrova

funguje medzi nami slovná dohoda o rozvoji cestovného ruchu a prioritne na zatraktívňovaní Vydrovskej doliny," vysvetľuje. „Neziskovka" Vydra je pokračovateľkou niekdajších táborov Stromu života, ktoré bývali práve vo Vydrovskej doline. Táto organizácia potom zachraňovala železničku, ktorej hrozila lik-

vidácia a postupne sa pretransformovala na združenie, ktoré podľa starostu pomáha rozvíjať cestovný ruch v obci. „Prevádzkuje informačné kancelárie, zastupuje nás na výstavách cestovného ruchu, robí aj sprostredkovanie ubytovania a školí ubytovateľov," vyratáva starosta. Mrzí ho len to, že niektorí ubytovatelia niekedy nechápu význam a hodnotu takejto spolupráce.

Do Vydrovskej doliny

V Čiernom Balogu stačí nasadnúť do vagoníka železničky a o pár minút ste vo Vydrovskej doline, alebo ako jej miestni hovoria – vo Vydrove. Pravidelná prevádzka z Čierneho Balogu do Vydrova sa začína začiatkom mája a končí v polovici septembra. Storočnou železničkou, ktorá je jedinou funkčnou lesnou železničkou, sa dá od konca mája do 1. septembra cestovať z Chvatimechu do Čierne-

ho Balogu. Po niekoľkých rokoch má Čiernohronská železnička opäť v ponuke parné vlaky, ktoré doteraz chodili iba na objednávku. Do Vydrova bude z Balogu chodiť od júna do septembra každý deň parná lokomotíva, z Chvatimechu bude jazdiť počas víkendov. Dá sa tam dopraviť aj menej romanticky, ako na parnom vláčiku – autom, bicyklom, pešo.

Začiatkom mája otvorila obec spolu so združením Vydra nový turisticko-náučný chodník do doliny. „Išlo predovšetkým o to, aby chodník zabezpečil bezpečný presun turistov zo stredu obce do doliny. Pustili sme sa do toho, ale chceli sme aj nejakú nadstavbu, aby sme mohli na jeho výstavbu žiadať zdroje. Povedali sme si, že turistom ukážeme históriu Čierneho Balogu, vznik osád. Osadili sme trinásť informačných tabúl, takisto, ako bolo kedysi trinásť osád. Na každej tabuli sa spomína aj čosi o tradíciách, zvykoch a obyčajach, ktoré sú pre nás typické," spresňuje starosta. Združenie Vydra sa postaralo o zapojenie detí do celého projektu, aby aj mali Baločania vedeli čosi o histórii svojej obce a o hodnotách, ktoré im zanechali predkovia. Deti pomáhali chodník stavať a okrem tabúl osádzovali aj smetné koše a lavičky, vysádzali stromčeky...

Kultové miesto

Do skanzenu slovenského lesníctva vo Vydrovskej doline chodím už

do Vydrova

Drevené postavičky na náučnom chodníku znázorňujú prácu v lesoch

roky a vždy pribudne niečo nové, zaujímavé, čo sa tu dá obdivovať. Za pár rokov, vznikol v roku 2002, sa z neho stalo kultové miesto slovenského lesníctva. Lesníci prostredníctvom skanzenu chcú ľudí nielen poučiť o svojej práci, ale dopriať im aj oddych a zábavu. Okrem spoznávania lesa tu nájdete aj zastávku so živými diviakmi, ukážky historických i súčasných techník manipulácie s drevom a jeho prepravy, medvedí brloh alebo pálenie dreveného uhlia, tento rok pribudne aj ukážka pálenia vápna v lesoch.

Náučný chodník lesom nie je príliš náročný, ale ak ho chcete prejsť na-

ský, ktorý je zároveň tvorcom aj dušou tohto skanzenu. Tento rok by mali pribudnúť do skanzenu aj ďalšie drevené figúrky do minilandu, ktoré zobrazujú prácu v lesoch

mačným panelom o vydre. „Bude to nielen o vydre riečnej, ktorá sa sem po rokoch vrátila, aby mohla byť Vydrovská dolina verná svojmu menu, ale aj o združení Vydra, ktoré

na ktorej si budú môcť návštevníci interaktívne zmerať hrúbku a výšku stromov.

Výnimočným a už veľmi populárnym podujatím v doline sa stalo podujatie *Deň stromu* s podtitulom *Pre všetkých, ktorí majú radi les*. Na uplynulom, siedmom ročníku prešlo bránami skanzenu rekordných takmer 12-tisíc návštevníkov.

Nové cyklotrasy

Jedna z najľudnatejších obcí na Slovensku, v Čiernom Balogu býva 5 150 obyvateľov, má najväčšie problémy s dĺžkou. „Z jedného konca dediny na druhý meria osem kilometrov, keď chceme budovať infraštruktúru, je to zložité a stojí to najmä veľa peňazí,“ hovorí starosta. Na druhej strane, pre turistu môžu byť „porozhadzované“ osady Čierneho Balogu inšpiratívne a kde-tu „za rohom“ sa objaví krásna, človekom priam nedotknutá dolina, ktorou sa dá ísť a ísť...

Vyznávači turistiky si tu skutočne prídu na svoje. Okrem bežnej siete turistických chodníkov vedie tadiaľto aj Rudná magistrála, ktorá spája celé Slovensko. „Pracujeme teraz na cyklochodníku. Inak už máme za sebou celé schvaľovacie konanie, môžeme začať značiť,“ pokračuje starosta. Pri plánovaní trás sa spojili so Slovenským cykloklubom Ďumbier v Brezne, ktorý im pomáhal odbornými radami a spolu vytipovali aj trasy po okolí s peknými výhľadmi. Vidno z nich vraj celý chotář Balogu v jeho plnej kráse.

Napriek tomu, že má Balog čo ponúknuť, prilákať turistov na viacdňovú turistiku bude ešte práca na dlhší čas. Podľa odborníka na cestovný ruch Mateja Sanitřára treba pre získanie návštevníkov na dlhšie pobyty splniť viac podmienok. „Bez spolupráce so subjektmi v širšom okolí a dobrej distribučnej siete, kvalitnej a správne cieľenej komunikácie s cieľovými trhmi, bez využitia nových technológií, to pôjde len veľmi pomaly,“ dodáva.

Napriek všetkému, ak sa vyberiete skúmať krásy osád Čierneho Balogu a okolia, určite nebudete sklamaní. **f**

ozaj poctivo, jeden deň vám možno nebude stačiť. Niektoré atrakcie sú aj mimo hlavného chodníka, preto si v Lesoch Slovenskej republiky tento rok povedali, že je načase vydať podrobnú mapku, plánik, ktorý bude pre návštevníkov zároveň suvenírom. Mali by ste v každom okamihu presne zistiť, kde sa nachádzate. „Od začiatku mája pribudol na takzvanej Hornej lúke aj nový rozprávkový chodník pre deti. Všetky tabule sú tu usposobené na výšku detičiek, aby dosiahli na obrázky aj texty. Zaujímavý je aj tým, že medvedík znázornený na tabuli sa deti pýta rôzne otázky. Ak nevedia odpoveď, otvoria si drevené dvierka, v ktorých sa skrýva,“ hovorí referent odboru komunikácie Lesov SR Ján Mičov-

a model celej Vydrovskej doliny. Ten bude umiestnený pred informačnou kanceláriou spolu s infor-

je v doline veľmi užitočné,“ vysvetľuje Ján Mičovský. Ďalšou tohtoročnou novinkou bude zastávka,

Kováčikovcov je na Slovensku 7596 a je to sedemnásty najpočetnejší slovenský rod. Tvrdí to Milan Kováčik z Čierneho Balogu, ktorý je hlavným organizátorom ich stretnutí. „Tento rok sa stretneme už desiatykrát. Priezvisko kedysi robilo reklamu remeslu. Kováčikovi sú potomkovia kováčov, konkrétne kováča Lukáša Muránskeho, ktorý prišiel z muránskych železiarní do Čierneho Balogu,“ hovorí Milan Kováčik, ktorý má históriu svojej

rodnej obce v malíčku. O každej z pôvodných trinástich osád, z ktorých vznikol Balog, vie takmer všetko. „Prvá zmienka v našej histórii je o osade Krám, ktorá vznikla medzi rokmi 1563 – 1607. Bola to východisková základňa pre drevorubačov. Na Čiernom Balogu boli veľké zásobárne dreva, takže sa začalo ťažiť pre Banskú Bystricu. Miestni obyvatelia ovládali drevorubačské remeslo, ale nevedeli drevo splaviť do Banskej Bystrice. Na to museli prísť Nemci, ktorí mali s tým oveľa väčšie skúsenosti, boli zo Štajerska a Álp,“ vysvetľuje Milan Kováčik. Osídľovať budúci Čierny Balog prišli aj rodiny z južného Slovenska, kde ich ohrozovali Turci.